

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 29/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 20 § lagen om fornminnen

Till kulturutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 1 juni 2002 en proposition med förslag till lag om ändring av 20 § lagen om fornminnen (RP 80/2002 rd) till kulturutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i saken till kulturutskottet.

- regeringsråd Erkki Norbäck, undervisningsministeriet
- professor Mikael Hidén
- professor Veli-Pekka Viljanen.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av
— lagstiftningsråd Risto Eerola, justitieministeriet
— juris licentiat Pekka Lämsineva.

Sakkunniga

Utskottet har hört

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om fornminnen ändras. Staten föreslås alltid ha äganderätten till vrak av fartyg eller andra farkoster som kan antas ha förlist för minst hundra år sedan och som påträffas i havet eller vattendrag, eller delar av sådana vrak, om det utifrån de yttre omständigheterna är uppenbart att ägaren har övergett fyndet. Lagen föreslås bli tillämpad på samma villkor på vrak av fartyg eller andra farkoster och på delar av sådana, om de har fredats innan lagen träder i kraft.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

I motiveringen till lagstiftningsordningen framhålls att lagen inte ingriper i egendoms-skyddet enligt 15 § i grundlagen. Det går att lagstifta i vanlig ordning om äganderätten till minst hundra år gamla fartygsvrak och delar av dem som ägaren uppenbart har övergett. Regeringen har i alla fall ansett det tillrådligt att inhämta utlåtande av grundlagsutskottet i saken, eftersom det är fråga om en reglering av äganderätten som hör till de grundläggande fri- och rättigheterna.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

De föreslagna bestämmelserna måste bedömas med tanke på skyddet för egendom som tryggas i 15 § i grundlagen.

Enligt förslaget har staten äganderätten till ett vrak eller en del av ett vrak, om det utifrån de yttre omständigheterna är uppenbart att ägaren har övergett det. Regleringen gäller alltså s.k. herrelöst föremål vars ägare genom att överge föremålet och göra det herrelöst har avstått från sin äganderätt utan att ha överfört den på någon annan. Ett föremål av detta slag har ingen ägare och därmed kränker det ingens grundlagsskyddade äganderätt om det föreskrivs att föremålet tillhör staten (se GrUU 10/1961 rd, GrUU 8/1966 rd). Lagförslaget bidrar till att förverkliga 20 § 1 mom. i grundlagen om vars och ens ansvar för kulturarvet.

Enligt förslaget är villkoret för att ett vrak eller en del av ett vrak skall kunna anses tillhöra staten att det utifrån yttre omständigheter är uppenbart att det har övergetts. Lydelsen uttrycker ett visst mått av osäkerhet om föremålet skall anses övergivet eller inte, vilket är fullt begripligt i ett saksammanhang som detta, eftersom ägaren kan avstå från äganderätten inte bara genom en explicit viljeyttring utan också konkludent, dvs.

genom tyst medgivande. Bestämmelsen gäller fartyg som kan antas ha förlist för minst hundra år sedan. Det är bara utifrån yttre omständigheter som man konkludent kan sluta sig till att ett gammalt fartygsvrak har lämnats herrelöst. Men det måste vara uppenbart, m.a.o. klart och ostridigt, att föremålet har övergetts för att fartygsvraket skall kunna anses tillhöra staten. Med hänsyn till saksammanhanget kan den föreslagna bestämmelsen anses vara tillräckligt exakt.

Enligt lagen om fornminnen är minst hundra år gamla fartygsvrak och delar av dem fredade. Under den gällande lagen har det därmed inte varit möjligt att lagligen förvärva äganderätten till exempel på grund av fynd eller uppbringning. I vissa osannolika fall kan ett fartygsvrak dock ha en ny laglig ägare. I dessa fall föreslås äganderätten till vraket inte övergå till staten.

Lagförslaget är inte problematiskt med tanke på grundlagen.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 10 september 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
medl. Tuija Brax /gröna
Esko Helle /vänst
Jouko Jääskeläinen /kd
Saara Karhu /sd
Marjukka Karttunen /saml
Jouni Lehtimäki /saml
Johannes Leppänen /cent

Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Ilkka Taipale /sd
ers. Jukka Mikkola /sd
Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Sami Manninen.